

DEBRECZENI SZEMLE

IRODALMI, SZINHÁZI, ZENEI ES KÉPZŐMŰVÉSZETI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Egész évre	12 korona.
Fél évre	6 "
Negyed évre	3 "
Vidéki előfizetők bélyegköltsége egész évre	2 "

Felelős szerkesztő és laptulajdonos

SZATHMÁRY ZOLTÁN

Szerkesztőség és kiadóhivatal Simonffy-utca 11c földszint balra, (Piac felől 3-ik ajtó).

Hirdetések feladhatók a Horovitz-nyomdában, és a „Debreczen” kiadóhivatalában Darabos-u. 7.

A vég kezdete. (Varsó eleste.)

A több napos esőzés után kiderült mosolygó égboltozatra a legragyogóbb lelkiörömtől ragyogó szemekkel tekintünk fel, az igazságos Istenbe vetett hitünk megerősödött fájának soha sem nyitak szebb virágai, mint mostanság, mikor feléje fordítjuk küzdelmekben verejtékes orcánkat:

— Hála legyen neked időtlen idők végéig a mi részünkről, hogy a megpróbáltatások holrasoványító esztendeje után elsoztad a Dicsőség legnagyobb napját s szívünkbe ültetted a Béke reményének magvát, melyeknek sudárba szökkenő örökzöld lombjai fogják hirdetni a Te abszolút jószágodat, egyedülvaló igazságszcretetedet.

Népek milliói ünneplik pedig a Világtörténelem legfontosabb, korszakos napjának szent ünnepét, mely minden bizonnyal egy új, ragyogó világkorszak születésnapjaként lesz említve, míg emberek élnek a földön a Te egyedül álló kegyelmedben.

Ósi ellenségünk a moszkovita hatalma porba fetreng. Varsó eleset, Lengyelország fővárosának erődjei a győzelmes szövetségesek lobogói lengenek s azok közt a mi három színű zászlóink is, melyek alatt annyi honfiai vér hullott el, hogy megtermékenyítse az emberi jogok Jövendőjének szikkadt mezőit.

Petőfi Sándornak, a legnagyobb magyar költőnek szelleme áll őrt a szerencsétlen, sok szenvedést kiállott Lengyelország ősvárának kapui előtt, a hova „Osztrólenka bosszuálló csillaga” vezette a német-magyar-osztrák katonai hatalmat. Oroszország arculatán elcsatant a sors arculcsapása s azok, akik Berlin és Bécs felé törekedtek az emberi elbizakodottság ingoványos talaján, szegyenpirral az ostorcsapás helyén arcukon futnak a szélrózsa minden irányában, kergetve azoktól, akiknek eltiprására még a Sátánnal is szövetkeztek volna És az elnyomott nép himnuszának ekkordjai halkán csendülnek bele a magyar Szózat ütemeibe.

— Nincs még veszve Lengyelország, mert az Isten megáldotta a magyart. Bőségével a hazaszeretet-

nek, kincseivel a harci eseményeknek és vitézségnek. Legyen érte százszorosan áldva az ő Szent neve.

A vérrel irt dráma — bármit mondjanak a kétkelkedők — rohamosan közeledik az utolsó felvonás felé . . . A világtörténelem legnagyobb tragédiája utolsó jeleneje mégis csak az orosz állami hatalom bukásával fog végződni. A világrend nagy paragrafusza az Erkölcs győzedelmeskedett és diadalmaskodott a sziklaszilárd fogalom márvány-alapzatára épített nagy eszme, melynek homlokán az Igazság, Jog és Emberszeretet jelszavai ragyognak.

Ujjongó lelkünk fohásza szárnyalva szált a boszszu után kiderült égboltozat felé s hívő lelkünk meggyőződése diadalmasan ordítja a nagy világ minden tája felé: "

A vég kezdete elkövetkezett !

Speclátor.

SOMOSSY LÁSZLÓ DEBRECZENBEN, KISTEMPLOM-BAZAR.

Menyasszonyi kelengye. Kész fehérnemű. Női divat és szőnyegáruház.

SZABOTT ÁRAK. ELŐZÉKENY KISZOLGÁLÁS.

A jövő.

Irta : Barabás Ábel.

A hirnek büszke pantheonja épült,
Nép milliók szíve a kőalap,
Melyre felépül a nagy boltozat,
S ragyogni fog ezrek dicsó véréből.

Ezrek nevétől, kik elvérzenek
Kik meg nem érték az örömnapot,

Mikor nevük majd új fenyben ragyog.
Szép hajnalán a Béke nagy művének.

Oh, szálljon áldás hőseink szellemére.
Kiknek patakban ömlött drága vére,
Hogy győzedelmes legyen nagy csatánk.

Oh, méltók új honfoglalók vére,
Mit reánk hagyott Árpád apánk
Az új ezerben dicsőn él hazánk.

Krónika.

Az elesett Varsó.

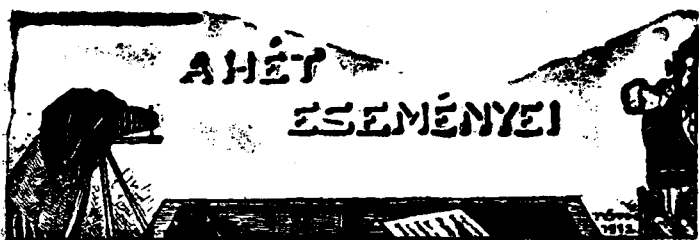
A világtörténelem legnagyobb korszakának legnagyobb eseménye Varsó elfoglalása. Lengyelország fővárosa iránt hogyan érdeklődne tehát a közvélemény? Persze, hogy a világ minden városa között Varsó a legtöbb figyelem mostanában. Milliók lázas gondolata száll a régi város felé, amelynek történelmi emlékei most fiatal erővel elevenednek meg. Az ódon „Régi város”, a nagymultu paloták, a szép templomok, a lengyel királyok sírjai körül egy új világ szelődje ébred, amelynek bejelentője a messziről hangzó ágyuszó. Az emlékek, amelyek patinájára most az aktuális friss színeket festik a nagy események, nagyjából szomorúak, akár a lengyel nép sorsa. De még ebből a közös, szomorú tónusból is tragikus-sötétben válnak ki azok az emlékek, amelyek három történelmi nevet őriznek: Poniatovskiót, a királyát, Chopinét, a zeneszerzőt és Copernicusét, a csillagászt.

Sobieski János és felesége templomokat építtettek, Poniatovski palotákat. Ezek közül a legszebb s egyúttal Varsó egyik legértékesebb építészeti műemléke a rezidencia, a Lazuki. Gyönyörű park közepén áll a királyi épület, amelynek olasz stílusban emelt falai csillogó tó vizében tükröződnek vissza. A parkban francia minta szerint intim, kis villák fehérlenek, van benne egy kínai kastély, szabad színpad, egy pompás rotunda és a fő úton a lengyel királyok márványszobrai állanak sorfalat. Itt szeretett tartózkodni Poniatovski s ebben a megvesztejtő környezetben igyekezett elfelejteni, hogy király, a legszerencsétlenebb királyok egyike. A Lazienki életének beszédes emléke a „zöld kabinet” gallériája: csupa szépséges dáma, Varsó jókedvű hölgyeinek képmása. A király számára festették le őket s meglehetősen kiszól a sok szőke, barna szépség mosolygó szeme abból a hangulatból, amelyet a lengyel himnusz Poniatovskijának emlékezéséről érzünk.

A másik szomorú ember: Chopin. A szíve Varsóé: a Szent Keresz-templomban őrzik, ahol a nagy muzikusnak márványemléke van Teste Páris híres temetőjében, a Père Lachaise-ben nyugszik, onnan hozták el a szívét Varsóba, Sobieski templomába. Megosztották a franciákkal Chopin, akinek az apja menekült francia nemes volt, az anyja pedig lengyel nő. Az anyja Chryzanoszka hazájában, a Varsó melletti Zelazova Volában született Chopin, aki a varsói konzervatóriumból kelt szárnyra. Husz éves korában, 1829-ben első körútja alatt Bécsben csodálta meg legelőször a nyilvánosság. Egy év múlva kitört a lengyel forradalom és Chopin soha többé nem tért vissza szülőföldjére. Párisban, ahol a legelőkelőbb világ kedves zeneköltője volt, egy lengyel mágnáshoz illő büszke szegénységben élt. Ahelyett, hogy a hangversenyek jóvedelmét zsebelte volna be, ritkán jelent meg a pódiumon s inkább zongora leckéket adott. Ez a visszavonulás ajándékozta meg a világot a legfinomabb, a szellemes, a gyöngéden beszélő Chopin-muzsikával. Az ő szomorú élete is benne volt ebben a zenében, amelyet a szenvedések tettek olyan finommá. Nagy csalódások, azután egy hosszú regény után elért, rövid boldogság George Sanddal, az írónővel való házassága, a művész súlyos betegsége, az ápolásba beleunt asszony hűtlensége, a válás, a boldogtalanságban való megroppanás: ez a története annak a szívnak, amelyet a varsói templomban őriznek.

Közel ehhez a templomhoz emelték Copernicus bronzszobrát. Pap volt, kanonok, hatalmas pap birtokokat igazgatott s a legnagyobb nyugalomba élhetett volna; de ő a krakói egyetemen a teológia mellett jónak látta elvégezni az orvosi, matematikai és asztromiai szakokat is, sőt elkövette azt a hibát, hogy felállította az új tant, amely szerint a bolygók keringenek a nap körül. Harminchat évig dolgozott az erről szóló művén s nem tudta kinyomatni. Az akkori tudomány bolygói nem akartak Copernicus körül keringeni, hadat üzentek neki s csak halálos ágyán látta könyvének első kinyomott példányát. Az előszót hozzá azonban meghamisítva irták s a könyvében előljáróul őt magát megcáfolták. Még sikerült neki 1543-ban büntetlenül és természetes halállal meghalnia s halála után még sokáig elmaradt mögötte a ludomány, úgy hogy 1613-ban indexre sikerül a könyve. Mint a világhistória egyik legnagyobb alakjára, büszkének reá a lengyelek. Szülőhelyének, Thornnak a nevezetessége azonban jelenleg nem az, hogy Copernicus ott született, hanem hogy fontos vasúti vonal mellett van.

Hirdessen a „Debreczeni Szemlé”-ben.

— **Augusztus 2.** Elkövetkezett a negyvennyolcas-negyvenkilences magyar szabadságharc, legdicőségesebben megharcolt csata egyikének évfordulója, Aug. második, melynek emléke egyformán dicsőséges és szomorú is. Akkor is az oroszokkal szállott szemben a magyar honvédek fegyvere, de nyolcszorosan tulnyomó volt az orosz erő s a halálra szánt magyar honvédek lelkesedéseinek lobogó lángját elnyomta az egyenlőtlen küzdelem . . . Most is megünnepeltük a debreceni csata uéven ismert hősi küzdelem emlékezetes évfordulóját, de a külsőségekben nem olyan méretek közt, mint más esztendőkbén. Ezzel szemben lelkünkben, szívünkben még csak nagyobb, erősebb lánggal égtek a szép emlékezések lobogó fátylái. Hogy a külsőségekben sokban különbözött az e heti ünnep az előző évek ünnepnapjaitól, azon senki sem csodálkozhatik. Hiszen most mindennap augusztus másodikat élhetünk s mindeunap krónikájában beiktathatunk egy-egy az akkori csatához hasonló vérdíszetettel járó hősi küzdelmet . . . És eljön majd az idő mikor már a régi fényvel ragyogó ünnepek keretei közt fogunk elrándulni a vértanu halált halt Nagy Sándorról elnevezett debreceni halmokhoz, a melyek körül annyi, de annyi új lakója akadt, a tavalyi és ideai augusztus második közt az egykori honvéd, most más Hősök temetőjének.

— **Kardos Géza** is hősi halált halt az orosz harctéren a gyász döbbenetes méreteivel sújtva a debreceni Kardos és Magoss családokat . . . A szomorú emlékezés utjait járjuk hétről-hétre s egy sem mulik el fájdalmas sóhaj és könnyek hullása nélkül. Debrecen előkelő társadalmá megrendülve vette hírül a legujabb gyászhiót s vigasztaló szavával enyhíteni akarta a szülők, testvérek és rokonok megsebzett szívének fájdalmait. De hiába egyelőre a vigasztaló szó, a fájdalmas büszkeség, hogy a legszebb férfi halál ragadta el Kardos Gézát szerető hitvese karjaiból! Hiába a legszentebb tudat, hogy vére a hazáért hullott. Megnyugvást hozzátartozóinak csak az idő hozhat. Az az idő, melynek fája olyan gyorsan hullatja levelét s melynek minden levelére egy magyar hős drága neve van írva.

— **Debrecenfavára** egymást érik az adományok, melyeknek kurzusa bőrzei nyelven „emelkedő tendenciával” bír. Alig mulik el nap, hogy átlag ezer korona ne gyűlne össze a polgármesteri hivatalban, de sok-

szor 2 és 3 ezres bankót számol el a rokonszenves polgármesteri titkár. Nekünk az a 83 korona a legbecesebb, amit a városi hajduk szedtek össze. Ők bezzeg még nem kapták meg a hadi-pótlékot, mint fizetési javítást a mai türethetetlenül drága idők járandóságaként, de bezzeg ők pótolni igyekeznek a maguk igazán b ő k e z ő adományaival a háborus nyomorúság jótékonyági hiányait. Mert aránylag a harduk koronái igazán bőkezű ajándéknak minősíthetők. Örömmel láttuk, hogy a civis-társadalom szive is megmozdult a Polgári bátyánk és nemzetes asszony felesége 500 koronájával. Bár követnek jó példáját a többi gazda-polgárok. Kiki anyagi tehetsége szerint.

— **Az elhunyt hősök** száa egyre szaporodik. Már régebben esett el az északi harctéren Keleti Endre zászlós, Keleti Izsó műszaki tanácsos, állami főmérnök fia. A nagy jövővel kecsegtető ifju úgy küzdött, mint igazi magyar hőshöz illik s egy roham alkalmával találta az ellenséges golyó nemes lelkétl Debrecen előkelő társadalmában nagy szerepet játszó édes apja hazahozatta a drága holttestet s e héten temettette el az őszintén gyászoló közönség impozáns részvétele mellett.

— **A debreceni gyorsvonal** A tanács harmadszori kérelmezését talán mégis csak meghallgatják illetékes körök a debreceni gyorsvonal beállítását illetőleg. Hát bizony egy ilyen magunk fajta nagy városnak a kereskedelme erősen megérezte a gyorsvonal hiányát s el sem tudtuk volna egy évvel ezelőtt gyorsvonal nélkül a Debrecen nagyvárosi életét képzelni. Ami most már a gyorsvonalat illeti, az mégis csak meg lesz augusztus közepére, de az ügyének lefolyása nem valami nagy gyorsasággal történt s Isten óvjon bennünket, hogy a menetsebessége is ilyen gyors legyen ami legujabb gyorsvonalunknak.

x Janatka Alajos virágkereskedése, mely 20 év óta áll fenn Debreczenben; nagy gondot fordít arra, hogy a közönség mindeu szezomban megkapja a maga divatos műirágait. Legolcsóbb, legszolidabb beszerzési forrás, cserepes és kivészi kiviteli virágokban, csokrokban, sirkoszorukban, cserepes és ültetendő virágokban. Piac-utca 59. Telefon 8—44. szám.

Van szerencsém a n. é. közönséget értesíteni, hogy a modernül berendezett:

Gőzkávépörköldé és Fűszermalom

a mai napon megindult, amely a t. kereskedők és a t. vevőközönség rendelkezésére áll. — Elfogadok kávépörköldést, fehér cukor és mindennemű fűszerek őrlését.

Nagybecsű pártfogásukat kérve,
maradok teljes tisztelettel :-:

LINDENFELD J. JENŐ.

Üzletemben minden nap friss pörköldésű és frissen darált kávé kapható. :-: :-:

APOLLO
MOZGÓSZÍNHÁZ

Szombaton és Vasárnap.

Kondor Ernő
énekel, muzsikál, előad.

Stuart Webbs sorozat
A Rawson-ház titka

Nem fája feje másnap, ha
'LITKE' pezsgőt iszik

Hadbavonultakról
felvételek, nagyítások művészi kivitel-
ben eszközölhetők

NÉMETHY műtermében,
Piacz-utca 42. szám alatt.

Ha a harctéren levő hozzátartozó-
jának nagy szelvéseget akar tenni,
azonnal küldjön neki egy tubus

'LYPTOL'-t,
mely ragályos betegségeket terjesztő
tetvek és más férgek ellen a legjobb.
Ára 1 korona.

Főraktár: Dr. Szelényi Árpád gyógyszerésznél Debre-
czen, Piacz-utca 30. szám. „Kosuth“ patika.

Alföldi Takarékpénztár Debreczenben.
Piac-utca 16. szám saját palota.

Alaptőke 2.4000,000 K. Tartalékok: 1.400,000 K. Be-
tétállomány nyolcmillió korona.

Érdekközösségben a Pesti magyar kereskedelmi bankkal.

ÜZLETÁGAI: Takarékhitelek, csekkszámok. Váltószámítás, törlesztés
és jelzálogkölcsönök. Értékpapírok vétele és eladása, tőzsdei megbízások,
hitellevelek bel- és külföldre. Előleg értékpapírokra és árukra. Saját áru-
raktár, Safe-deposit (magánletépként).

Affiliált intézetek: Kabai takarékpénztár r.-t., Nádudvari takarékpénztár
r.-t., Hajdunánási gazdasági bank r.-t., Fióktelep Vámospércs.

TÖRLEY
TALISMAN · CASINO · RÉSERVÉ

**: Magyarországon egyik legrégebb, :
legjobb és legolcsóbb lap az immár
: negyvenhetedik évfolyamban levő :**

„Debreczen”

Felelős szerkesztő: Szathmáry Zoltán.

Előfizetési ára helyben negyedévre 2 K 50 fill.
Megrendelhető a kiadóhivatalban: Debreczen,
Darabos-utca 7. szám alatt. Telefonszám 4-12.

Hirdetéseket a legjutányosabb árban vesz fel.

Horovitz Zsigmond könyvnyomdája Debreczen, Darabos-utca 7. szám.